

Філіппов Станіслав Олександрович,
кандидат психологічних наук, доцент,
докторант, Національна академія
Державної прикордонної служби України
Україна, м. Хмельницький
e-mail: stanislav.filippov@ukr.net; nadpsu@i.ua
ORCID 0000-0001-6700-4194

doi: 10.21564/2414–990x.144.155729
УДК 343.988

ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Обґрунтовано віктимологічний підхід до вирішення проблеми запобігання домашньому насильству. Уточнено систему понять для опису явища віктимності у домашньому насильстві; подано порівняння наукових поглядів на причини віктимізації. Запропоновано віктимологічні контрзаходи через найбільш доступні канали: спільноти у соціальних мережах, цілеспрямований вплив з боку референтних груп тощо. Зроблено висновок про перспективи програмування корекції віктимності.

Ключові слова: віктимологія; віктимність; домашнє насильство; жертва; ризикологія; девіктимізація.

Філіппов С. А., кандидат психологических наук, доцент, докторант, Национальная академия Государственной пограничной службы Украины, Украина, г. Хмельницкий.
e-mail : stanislav.filippov@ukr.net ; nadpsu@i.ua ; ORCID 0000-0001-6700-4194

Виктимологические аспекты предупреждения домашнего насилия

Обоснован виктимологический подход к решению проблемы предупреждения домашнего насилия. Уточнена система понятий для описания явления виктимности в домашнем насилии; представлено сравнение научных взглядов на причины виктимизации. Предложены виктимологические контрмеры через наиболее доступные каналы: сообщества в социальных сетях, целенаправленное воздействие со стороны референтных групп и т.д. Сделан вывод о перспективах программирования коррекции виктимности.

Ключевые слова: виктимологія; виктимність; домашнє насиліє; жертва; ризикологія; девіктимізація.

Постановка проблеми. Незалежно від перспектив ратифікації Україною Стамбульської конвенції, встановлені нею стандарти протидії домашньому насильству вплинули на модернізацію законодавства у цій сфері. Ми маємо на увазі прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому

насилльству» та оновлення законів «Про охорону дитинства» та «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок». Очевидно, це кроки у напрямку впровадження комплексного підходу до вирішення проблеми протидії всім формам домашнього насилльства. І тут, на наш погляд, важливим є не вдаватися до надмірної «юридизації» цієї проблеми, оскільки сама наявність норм, на жаль, не означає їх автоматичного дотримання і майже нічого не змінює в процесі інтеракції правопорушника та його жертви. Отже, спробуємо обґрунтувати погляд на віктимологічні аспекти вирішення проблеми домашнього насилльства, тим більше, що «організацію і проведення міжгалузевих досліджень стану, причин і передумов поширення домашнього насилльства» передбачено ст. 19 базового Закону [1] серед інших заходів у досліджуваній сфері.

Аналіз останніх досліджень. Зважаючи на поліаспектність проблеми, різні її напрями тією чи іншою мірою досліджувалися у рамках кримінології, психології, педагогіки, соціології. У вітчизняній кримінології на сучасному етапі віктимологічний напрям розвивають А. Б. Блага (A. B. Blaha), В. В. Василевич (V. V. Vasylevych), М. Ю. Валуйська (M. Yu. Valuys'ka), В. В. Голіна (V. V. Holina), Б. М. Головкін (B. M. Golovkin), О. М. Джужа (O. M. Dzhuzha), С. С. Косенко (S. S. Kosenko), О. М. Литвинов (O. M. Lytvynov), В. О. Туляков (V. O. Tulyakov), В. І. Шакурн (V. I. Shakun) та інші вчені. Зокрема, віктимологічні аспекти захисту неповнолітніх від насилльства досліджували А. О. Джужа (A. O. Dzhuzha), І. О. Бандурка (I. O. Bandurka), О. Ю. Юрченко (O. Yu. Yurchenko), питання повноважень прокурора у сфері захисту прав дітей – Г. В. Попов (H. V. Popov) та ін. Психологічні дослідження цієї проблематики представлені у роботах В. Є. Христенка (V. Ye. Khrystenko), І. Г. Малкіної-Пих (I. H. Malkina-Pykh), О. О. Андроннікової (O. O. Andronnikova). Феномен подружнього насилльства, Battered Woman Syndrome (синдром побитої жінки) вивчено О. Д. Шинкаренко (O. D. Shynkarenko). Емоційний інтелект осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки, є предметом дослідження О. О. Бантишевої (O. O. Bantysheva). Педагогічні аспекти проблематики розроблялися І. А. Хозраткуловою (I. A. Khozratkulova). Аналіз наукових праць цих та інших авторів дозволяє дійти висновку про різноманіття методологічних принципів вивчення віктимності, відсутність міжгалузевого співвідношення ключових дефініцій, наявні суперечності між оновленням законодавства і реальною практичною роботою щодо запобігання домашньому насилльству нерепресивними засобами, у тому числі – віктимологічними. Це, на наше переконання, обумовлює своєчасність та актуальність **мети статті** – аналіз віктимологічних аспектів запобігання домашньому насилльству, що своєю чергою, дозволить наблизитися до вирішення пов'язаного з нею **практичного завдання** – удосконалення системи віктимологічного запобігання домашньому насилльству.

Виклад основного матеріалу. Аксиоматичним виглядає твердження, що профілактика правопорушень починається з характеристики і розуміння на різних рівнях узагальнення трьох елементів, що перебувають у взаємозв'язку: правопорушення, правопорушника та його жертви. Як вказує В. О. Туляков,

«усвідомлення факту значимості аналізу інтеракції жертви і злочинця дозволяє говорити не стільки про конфлікт, скільки про взаємозалежність, визначену однопорядковість зазначених типів особистості, наявність системних, гомеостатичних зв'язків між ними» [2, с. 7]. Очевидно, що розгляд системи «правопорушник-жертва» не тільки у межах питання про юридичну відповідальність, а й на віктимологічному рівні дозволяє реально зменшувати проблеми насильства та запобігати криміналізації домашнього насильства (у кримінологічному розумінні цього терміна).

I. Концептуалізація проблеми починається з уточнення термінів. Під час проведеного нами емпіричного дослідження чинників віктимізації потерпілих [3, с. 30] ми застосовували *систему понять*, яка, на наш погляд, є цілком придатною для дослідження явища віктимності у домашньому насильстві:

1. Віктимність – фізичні, психічні, моральні й соціальні риси та ознаки людини, які перетворили або потенційно призводять до перетворення її на жертву.

1.1. Особистісна віктимність – специфічний особистісний конструкт, що реалізується в настановах та атрибуціях особистості як жертви.

1.2. Загальна віктимність – залежить від соціально-рольових характеристик, що обумовлюють перетворення її на жертву.

2. Віктимна схильність – сукупність властивостей, обумовлених соціальними, психологічними, іншими причинами, що сприяють дезадаптивному стилю реагування суб'єкта та призводять до негативних наслідків для нього, які полягають у перетворенні його на жертву.

3. Віктимізація – процес реалізації віктимності в динаміці.

4. Віктимна поведінка – відхилення від норм небезпечної поведінки, що реалізується в сукупності соціальних, психічних та моральних проявів особистості та призводить до ролі жертви.

5. Віктимогенні фактори (чинники) – об'єктивні обставини, що формуються безпосередньо перед або під час вчинення правопорушення, не пов'язані з віктимністю постраждалої особи та з її поведінкою.

Отже, центральним поняттям термінологічного апарату опису системи віктимологічного запобігання домашньому насильству є віктимність як здатність особистості набувати ознак жертви соціально небезпечного прояву. Вона включає соціальні риси (рольові характеристики і небезпечні поведінкові диспозиції), психічні (що належать до аномалій), моральні (інтеріорізація віктимогенних норм, віктимне самоусвідомлення) та фізичні ознаки, що обумовлюють сприйняття особистості як жертви. Ми підтримуємо думку, висловлену І. А. Хозраткуловою, що результатом взаємодії даних рис потенційної жертви є формування насильницької поведінки кривдника [4].

Звернімося до норм законодавства, згідно з якими домашнє насильство – «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, а також *погрози вчинення таких діянь*». Примітно, що це визначення значно розширює спектр неправомірних діянь у порівнянні

із законом, що діяв до 2018 р. Зокрема, вилучена вказівка на обов'язковість порушення конституційних прав і свобод, а також ознака заподіяння шкоди. З урахуванням цього, вважаємо, що значно розширюються межі розуміння віктимної поведінки в ситуаціях домашнього насильства.

II. У нормі, яка є, на наш погляд, нормативним підґрунтям постановки питання про віктимологічну профілактику явища домашнього насильства – п. 5 ст. 1 Закону [1] – застосовано декілька психологічних понять. Зокрема, «запобігання домашньому насильству це система заходів, що здійснюються суб'єктами (перелік включає і громадян) та спрямовані на підвищення рівня *обізнаності* суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування *нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки* у приватних стосунках, *небайдужого ставлення до постраждалих осіб, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються*». Поза сумнівом, психологічний тезаурус Закону свідчить про доцільність та необхідність застосовувати насамперед психопрофілактичні форми віктимологічного запобігання домашньому насильству. Психопрофілактичну роботу О. М. Джужа та А. О. Джужа розглядають як форму впливу на детермінанти віктимної поведінки на ранніх етапах появи проблем у жертв посягання. Ці дослідники визначають перелік (очевидно, не вичерпний) деяких форм здійснення психопрофілактичної роботи, що мають віктимологічне значення:

- 1) організація соціального середовища;
- 2) інформування громади,
- 3) активне навчання соціально значущим навичкам [5, с. 98].

Отже, вважаємо справедливим припущення, що результативність віктимологічного підходу перебуває у прямому кореляційному зв'язку з ефективним застосуванням насамперед психологічних методів.

III. У зв'язку з високим ступенем латентності віктимізації жінок, визначення її реального рівня є окремим практичним завданням. Результати наукових досліджень численних авторів та кримінологічна статистика дозволяють зробити висновок про більш високий рівень віктимізації серед жінок, які постраждали від насильства в сім'ї, ніж серед чоловіків. Обумовлено це не статевими, а перш за все гендерними відмінностями між жінками і чоловіками (у розумінні «гендеру» як соціальної, а не біологічної статі, набору соціокультурних якостей, які закріплені за чоловічою та жіночою соціальною поведінкою) [6, с. 133]. Законом на цій обставині концентрується особлива увага. Зокрема, тричі в Законі зустрічається констатація непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків. Ураховуючи це, зауважимо, що у джерелах поширені три підходи до питання урахування віктимності в системі детермінант домашнього насильства, а саме: гендерно-сенситивний підхід; гендерно-нейтральний підхід; гендерно-стереотипізований підхід [7, с. 121]. Інакше підходи до вивчення проблематики домашнього насильства формулює О. Д. Шинкаренко:

Соціокультурний підхід відсилає проблему до того комплексу соціальних структур, культурних норм і цінностей, які продукують певний тип соціальної чутливості суспільства, що породжуються, в основному, протилежністю гендерних ролей, уявленнями про те, якою в межах даної культури повинна бути поведінка чоловіка чи жінки. *Системний сімейний підхід* інтегрує основні концепції сімейної психотерапії. У рамках даного підходу сімейне насильство розглядається як дисфункція всієї системи, а не як наслідок індивідуальної психопатології ... Цей підхід піддається критиці з боку представників феміністичного напрямку, які вважають, що він...знімає вину за агресивний акт з правопорушника... У рамках *індивідуально-психологічного підходу* досліджуються особистісні риси правопорушника і жертви як фактори, що спричиняють віктимну поведінку чи поведінку насильства [8, с. 6].

IV. Традиційно у віктимології виділяють два види віктимності: 1) особистісний (властивість людини, яка виявляється у суб'єктивній здатності через власні психологічні особливості ставати постраждалими від певного виду правопорушень навіть тоді, коли була наявна можливість цього уникнути); 2) рольовий або загальний (сукупність рольових ознак життєдіяльності, що обумовлює небезпеку для їх носіїв). Як ми вважаємо, ефективній корекції підлягає насамперед особистісний вид віктимності [9, с. 121–125].

V. Обрання способів та методів девіктимізації безпосередньо залежить від типу особи, яка постраждала від домашнього насильства. Якщо звернутися до класифікації В. О. Тулякова, то це: 1) імпульсивні жертви (загальмованість реагування, нездатність чинити свідомий опір правопорушнику); 2) жертви з утилітарно-ситуативною активністю (рецидивні необачливі жертви); 3) настановні жертви (провокативна поведінка, істероїдні, агресивні способи реагування); 4) раціональні жертви (провокатори, що причетні до підготовки ситуації правопорушення); 5) жертви із ретретистською активністю (своїм зовнішнім виглядом, пасивною поведінкою, стилем життя провокують правопорушника) [2, с. 10].

VI. Останнім часом є підстави говорити про розвиток нового напрямку досліджень – ризикології (М. М. Бабаєв), яка дає методологію аналізу ризикогенної обстановки, порядку управління ризиками [10, с. 109]. Цей напрям є цікавим у контексті визначення ризиконебезпечних груп з точки зору віктимології. Однією з проблем ризикологічного підходу є визначення типового портрету жертви домашнього насильства за різних умов, що, очевидно, зробити вкрай складно. Серед виявлених жертв є люди різної статі, віку, соціального походження, статку. Такі проблеми не оминають сім'ї з високим рівнем доходів та освіти [11]. У доповіді UNDP зазначено, що насильство щодо жінок, в тому числі побутове, має місце в усіх суспільствах, серед усіх соціально-економічних груп і на всіх рівнях освіти. Глобальний огляд, що проводився в 2013 р., показав, що проблема насильства стосується кожної третьої жінки (35 %). У деяких країнах цей відсоток сягає 70 % [12, с. 69].

Наприклад, у Сполучених Штатах в середньому кожну хвилину вчиняється домашнє насильство стосовно 20 осіб. Кожна третя жінка і кожен четвертий

чоловік в США хоча б раз в житті стає жертвою насильства з боку близької людини. За деякими даними, свого піку домашнє насильство досягає у першу неділю лютого під час Супербоула (як і під час деяких свят), коли по телебаченню демонструють фінальну гру за звання чемпіона Національної футбольної ліги США. Його аудиторія досягає 300 мільйонів чоловік. Останнім часом організатори Супербоула в перервах демонструють ролики, покликані привернути увагу до проблеми домашнього насильства [13].

Незважаючи на труднощі у визначенні груп ризику, дослідники солідарні у тому, що є певні категорії осіб, щодо яких існує висока ймовірність ризику віктимізації. Наприклад, найчастіше вважаються такими члени тоталітарних, домінаторних сімей або сімей, де вживають психоактивні речовини, або подружжя, для стосунків яких характерними є ревнощі. Оцінка ризиків може здійснюватися за різними методиками, серед яких добре відомі українським фахівцям, наприклад «Оцінка ризиків насильства в сім'ї (SARA)» Д. Сонкін або індикатори прихованих форм насильства (О. Кочемировська та ін.) або тест на вивлення психологічного насильства [14, с. 101, 104, 109–113]. Окремим практичним завданням у зв'язку з цим є верифікація результатів, отриманих за допомогою різних методик. Очевидно, слід подумати про стандартизацію апробованих методик в інтересах віктимологічної роботи.

VII. Дослідження віктимогенних чинників як елементу системи детермінації злочинності дозволить запобігти криміналізації некримінальних видів домашнього насильства, що є важливим кримінологічним завданням.

VIII. Надання реальної допомоги постраждалим від домашнього насильства сьогодні, за наявності в Україні мережі соціальної, психологічної допомоги та жіночих організацій, а також урахування створення інституційної системи, передбаченою Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству», вже не є такою проблемою, якою, можливо, була декілька років тому. Водночас не слід ігнорувати і можливості віктимологічних контрзаходів через найбільш доступні канали: спільноти у соціальних мережах, цілеспрямований вплив на молодих жінок з боку осіб, які належать до референтних для них груп. На наше переконання, віктиміність піддається корекції, результатом якої є девіктимізація (потенційних) жертв.

Висновки. Отже, своєчасною та актуальною є постановка питання про наукове обґрунтування запобігання домашньому насильству засобами віктимології. Формулюючи відповідні науково-практичні аргументи, ми виходимо з того, що оновлене у 2017 р. законодавство про запобігання домашньому насильству може стати основою для програмування корекції особистісного виду віктимності та заходів девіктимізації суб'єктів, яким притаманний рольовий вид віктимності.

При цьому *віктимність особи, яка постраждала від домашнього насильства*, ми визначаємо як інтегральну властивість особистості, яка характеризується низькою самооцінкою, непропорційно критичним ставленням до себе; підвищеним рівнем тривожності; низькою здатністю долати зовнішній тиск; помітною

установкою на безпорадність; такими поведінковими диспозиціями у сімейних відносинах, що керуються віктимними стереотипами.

Наведені міркування не вичерпують всіх аспектів даної проблеми, а є лише кроком до розробки програми, спрямованої на удосконалення системи запобігання домашньому насильству засобами віктимології. Перспективним напрямком наукових розвідок є теоретичне обґрунтування, розробка, та експериментальна перевірка цієї програми.

Список літератури:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 17.01.2019).
2. Туляков В. О. Вчення про жертву злочину: соціально-правові основи : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2001. 36 с.
3. Філіппов С. О. Корекція віктимності як умова запобігання насильству в сім'ї. *Зб. наук. праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2006. № 36-2. С. 221–225.
4. Хозраткулова І. А. Педагогічні засади виявлення та подолання насилля у підлітковому середовищі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Харків, 2003. 20 с.
5. Джужа О. М., Джужа А. О. Віктимологічне значення психопрофілактичної роботи. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 96–103.
6. Голіна В. В., Ємельянов В. П., Воднік В. Д. та ін. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження : монографія. Харків : Право, 2006. 292 с.
7. Бантишева О. О. Емоційний інтелект осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07, 19.00.05. Київ, 2017. 305 с.
8. Шинкаренко О. Д. Особистісні особливості жінок-жертв подружнього насильства (синдром побитої жінки) : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.04. Київ, 2001. 20 с.
9. Філіппов С. О. Чинники віктимізації потерпілих від транскордонних кримінальних правопорушень. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. № 3. С. 29–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_38 (дата звернення: 17.01.2019).
10. Бабаев М. М. Риски как компонент детерминационного комплекса преступности. *Вестник Нижегородской академии МВД России*. 2018. № 1 (41). С. 104–109.
11. Голіна В. В., Головкин Б. М., Валуйська М. Ю. та ін. Віктимологія : навч. посіб. Харків : Право, 2017. 308 с.
12. Human Development Report 2015. UNDP. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf (дата звернення: 17.01.2019).
13. Супер Боул 2015 объявляет войну домашнему насилию. Официальный канал ООН в You Tube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nPfhzgfVMVk> (дата звернення: 17.01.2019).
14. Бондаровська В. М., Бордіян Я. І., Булах Л. В. та ін. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери : навч.-метод. посіб. Київ : ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА». 2014. 282 с.

References:

1. Pro zapobihannya ta protydiyuu domashnomu nasylystvu: Zakon Ukrayiny vid 07.12.2017 r. № 2229-VIII. (2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
2. Tulyakov, V.O. (2001). Vchennya pro zhertvu zlochinu: sotsial'no-pravovi osnovy. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
3. Filippov, S.O. (2006). Korektsiya viktytnosti yak umova zapobihannya nasylystvu v sim'yi. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, 36-2, 221–225* [in Ukrainian].

4. Khozratkulova, I.A. (2003). Pedahohichni zasady vyvavlennya ta podolannya nasyllya u pidlitkovomu seredovyshchi. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
5. Dzhuzha, O.M., Dzhuzha, A.O. (2015). Viktymolohichne znachennia psyhkoprofilaktychnoi roboty. *Yurydychnyy chasopys Natsionalnoi akademiji vnutrishnikh sprav – Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 96–103 [in Ukrainian].
6. Holina, V.V., Yemelianov, V.P., Vodnik, V.D. et al. (2006). Kryminolohichni problemy poperedzhennia zlochynnosti nepovnolitnikh u velykomu misti: dosvid konkretno-sotsiolohichnoho doslidzhennia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
7. Bantisheva, O.O. (2017). Emotsiyni intelekt osib yunatskoho viku, skhlynykh do viktymnoi povedinky. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Shynkarenko, O. (2001). Osobystisni osoblyvosti zhinok-zhertv podruzhnogo nasylstva (syndrom pobytoi zhinky). *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Filippov, S.O. (2013). Chynnyky viktymizatsii poterpilykh vid transkordonnykh kryminalnykh pravoporushen. *Visnyk Natsionalnoyi akademiji Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 3, 29–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_38 [in Ukrainian].
10. Babayev, M.M. (2018). Riski kak komponent determinatsionnogo kompleksa prestupnosti. *Vestnik Nizhegorodskoy akademii MVD – Bulletin of the Nizhny Novgorod Academy of the Ministry of Internal Affairs*, 1 (41), 104–109 [in Russian].
11. Holina, V.V., Holovkin, B.M., Valuiska, M.Yu. et al. (2017). Viktymolohiia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
12. Human Development Report 2015. UNDP. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf/.
13. Super Bowl 2015 declares war on domestic violence. The official UN channel on YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nPfhgfVMVk>.
14. Bondarovska, V.M., Bordiyan, Ya.I., Bulakh, L.V. et al. (2014). Zapobihannia nasylstvu v sim'i u diialnosti fakhivtsiv sotsialnoi sfery. Kyiv: TOV Vydavnychyy dim KALYTA [in Ukrainian].

Filippov S. O., PhD in Law, Associate Professor, Doctoral Candidate of the National Academy of the State Border Service of Ukraine, Ukraine, Khmelnytsky.
e-mail : stanislav.filippov@ukr.net ; nadpsu@i.ua ; ORCID 0000-0001-6700-4194

Victimological aspects of domestic violence prevention

The article substantiates the victimological approach to the problem of domestic violence prevention.

I. The system of concepts to describe the phenomenon of victimity (also referred to as “victimhood”) has been specified. The central concept of the system: *victim-like behavior of the person who has suffered from domestic violence* is an integral feature of personality, characterized by low self-esteem, disproportionately critical self-attitude; increased level of anxiety; low ability to overcome external pressure; a noticeable helplessness-focused mindset; behavioral dispositions in family relationships, guided by victim-like stereotypes. Other definitions:

1. *Victimity* - physical, psychological, moral and social features and characteristics of a person that have transformed or potentially lead to transformation of such person into a victim;

1.1. Personality victimity is a specific personal construct, realized in the guidelines and attributes of victim's personality;

1.2. General victimity depends on the social and role characteristics that transform a person into a victim;

2. *Victim propensity* is a set of features stipulated by social, psychological and other reasons that contribute to non-adaptive reaction style of the subject and lead to negative consequences for him/her, which consists in transforming a person into a victim.

3. *Victimization* – the process of victimity realization in dynamics;

4. *Victim-like behavior* – deviation from the rules of dangerous behavior, implemented in the

aggregate of social, psychological and moral manifestations of a personality, leading to the victim's role;

5. *Victimogenic factors (causes)* – objective circumstances formed directly before or during commission of an offense and not connected with victimity of a sufferer or his/her behavior.

A conclusion has been made about the expansion of the meaning of victim-like behavior in domestic violence situations, set in the Law “On domestic violence prevention and combating” compared with the definition given in the corresponding Law that had been in force earlier.

II. The assumption that the effectiveness of victimology is in direct correlation with the effective application of primarily psychological methods has been substantiated.

III. The comparison of scientific approaches to the study of the rates and causes of victimization among women affected by domestic violence (namely: socio-cultural approach, systemic family approach and individual-psychological approach) has been presented.

IV. The content of the main types of victimity – person-based and role-based (general) ones – has been specified. The opinion on the effectiveness of the person-based type of victimity correction has been expressed.

V. The issue of choosing the ways and methods of de-victimization is put into dependence on the type of person who had suffered from domestic violence.

VI. The conclusion has been made of the applicability of the new direction of research – so called “riskology” (risk analysis) – in victimological researches to identify the risk groups.

VII. A suggestion has been made to investigate victimogenic factors as an element of the domestic violence determination system.

VIII. It has been proposed to carry out the victimological countermeasures through the most accessible channels: social network groups, a purposeful influence on young women made by the members of their reference groups.

It has been emphasized that victimity is subject to correction, resulting in de-victimization of (potential) victims of domestic violence.

Keywords: victimology; victim; domestic violence; victim; riskology; devictimization.

Рекомендоване цитування: Філіпов С. О. Віктимологічні аспекти запобігання домашньому насильству. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 144. С. 153–161. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.144.155729>.

Suggested Citation: Filippov, S.O. (2019). Viktymolohichni aspekty zapobihannia domashnomu nasylstvu [Victimological aspects of domestic violence prevention]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 144, 153–161*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.144.155729> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 03.02.2019 р.